

НАПРЯМ 4

**ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ТА МІЖКУЛЬТУРНІ
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

**ЕЛІПТОВАНІ КВАНТИТАТИВНІ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ
В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ**

Загородня Л. З.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира
Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Цепенюк Т. О.

*кандидат філологічних наук,
доцент, завідувач кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира
Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Ничко О. Я.

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов та
інформаційно-комунікаційних технологій
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна*

У пропонованому дослідженні розглядаються способи перекладу англійських квантитативних словосполучень зі значенням місткості з першим еліптованим елементом українською мовою, аналізується вибір граматичного оформлення другого елемента цієї структури у цільовому тексті.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Англійські квантитативні словосполучення зі значенням місткості реалізуються у структурі «іменник₁ + прийменник *of* + іменник₂», наприклад: *a cup of tea; a glass of wine*. Перший елемент, що позначає ємність, водночас із вказівкою на форму, об'єм тощо цієї ємності виражає значення частковості або подільності певної речовини, вираженої іменником₂.

У розмовній англійській мові простежується еліпсис як іменника₁, так й іменника₂, наприклад: *Another glass? I poured myself a gin*. В українській мові, навпаки, здебільшого еліптується другий елемент квантитативного словосполучення [3, с. 32]. Оскільки речовина, виражена іменником₂, зазвичай згадується та встановлюється з контексту, то перекладацький інтерес становлять випадки еліптизації першого елемента структури.

При еліптизації іменника₁ англійський незлічуваний речовинний іменник₂ функціонально переходить у розряд злічуваних, тобто може набувати і числової форми множини, і оформлятися неозначеним артиклем у формі однини. Українські іменники речовинного значення, на відміну від англійських, у формі множини розвинули лише значення видового розрізнення, а не подільності речовини [2; 4, с. 143], що зумовлює використання їх у числовій формі однини у тексті перекладу. Саме ця відмінність у семантичній структурі іменників корелюючих мов зумовлює різні правила еліптизації квантитативних словосполучень та визначає особливості їх перекладу.

Зауважимо, що зазвичай більшість іменників₁ поєднуються з певними іменниками₂, які, зі свого боку, вживаються у квантитативних словосполученнях лише з певними іменниками₁. Наприклад, іменник *cup* (чашка) переважно використовується у квантитативних структурах з іменниками *tea* (чай) та *coffee* (кава) для позначення «порції» згаданих речовин, і, навпаки, квантифікація таких речовин, як *tea* та *coffee* передбачає таку ємність, як *cup*. При використанні інших іменників₁ на позначення ємності лексичне значення іменника₂ може змінюватися, наприклад, іменник *jar* (банка, глечик) у квантитативному словосполученні *a jar of coffee* позначає не «порцію» речовини, а посудину для зберігання кавових зерен.

На основі такої пресупозиції (передбачуваності) можливе відновлення структури еліптованого квантитативного словосполучення у тексті оригіналу. Тому одним із способів перекладу згаданих структур – це введення у цільовий текст лексичної одиниці на позначення ємності, обумовленої іменником₂.

Наприклад:

1. *"I had a martini alone"* (Hemingway, *Farewell to Arms*) – «Я випив лише **келих вина**» (пер. з англ. В. Митрофанова);
2. *"I will come up presently for a whisky"* (Greene, *The Comedians*) – «Скоро заскочу до вас випити **скляночку віскі**» (пер. з англ. П. Шарандака);
3. *"Tommy ordered two cognacs"* (Fitzgerald, *Tender is The Nigh*) – «Томмі замовив **дві чарки** коньяку» (пер. з англ. М. Пінчевського);
4. *"He had gulped down four whiskies"* (Fitzgerald, *Tender is The Nigh*) – «Він квапливо проковтнув чотири **порції віскі**» (пер. з англ. М. Пінчевського).

Водночас можливе і збереження еліптованої структури англійського словосполучення у цільовому тексті: “

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

They ordered a couple of Dubonnets” (Maugham, *The Razor’s Edge*) – «Вони замовили **два дюбоне**» (пер. з англ. А. Муляра).

Збереження числівника в цільовому тексті зумовлює сприйняття перекладеного словосполучення як еліптованої квантитативної структури, на противагу випадкам опущення числівника під час перекладу чи його відсутності у тексті оригіналу.

Форми родового та знахідного відмінків українських змінюваних речовинних іменників₂ у поєднанні з дієсловами зі значенням дії передають значення частковості предмета (речовини) [1, с. 71-72] у цільовому тексті. Таким чином, англійське квантитативне словосполучення не відтворюється в тексті перекладу, що зумовлено відсутністю у семантичній структурі українських речовинних іменників значення подільності речовини.

Наприклад:

1. *“I was only drinking Cokes”* (Salinger, *The Catcher in the Rye*) – «Я пив лише **кока-колу**» (пер. з англ. О. Логвиненка);

2. *“While he poured out two more Martinis...”* (Greene, *The Comedians*) – «Поки Джонс наливав **мартіні...**» (пер. з англ. П. Шарандака).

Отже, під час перекладу англійського еліптованого квантитативного словосполучення зі значенням місткості з першим еліптованим елементом українською мовою тлумач може застосувати прийом лексичного додавання (тобто ввести на основі пресупозиції першого еліптованого елемента у склад перекладеного словосполучення) або зберегти його структуру у цільовому тексті. У випадку відсутності чи опущення числівника у тексті перекладу іменник речовинного значення не сприймається як еліптоване словосполучення, а, відповідно, англійська квантитативна структура не відтворюється у перекладі. Це спричинено відсутністю у семантичній структурі українських речовинних іменників значення подільності речовини, що також зумовлює використання цих іменників у числовій формі однини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Межов О.Г. Особливості вживання родового відмінка у вторинній семантико-синтаксичній функції об’єкта. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Серія «Філологічні науки. Мовознавство»*. 2008. № 10. С. 69–74.

2. Недбайло Л.І. Множина від іменників речовинного значення. URL: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/КМ/pdfs/Magazine2-5.pdf> (дата звернення: 24.02.2023).

3. Федик О.С. Субстантивні словосполучення з родовим кількості. *Українська мова і література в школі*. 1979. № 9. С. 31–34.

4. Чинчлей К.Г. Некоторые вопросы типологии категории числа. *Грамматические и лексические исследования по романским и германским языкам. Романо-германская филология: статьи*. Кишинев, 1981. С. 141–148.